

سۇئال

ھەج دە كېيىشكە رۇخسەت قىلىنغان ئاياغنىڭ تۈرلىرىگە ئالاقىدار سوئاللار: ھەنەپىي مەزھەب ئۆلىمالىرى بولۇپمۇ ئۇلاردىن ئىمام مۇھەممەد ۋە ھەسەن شەيبانى: ھوشۇق دېگەن پۇتىنىڭ دۈمبىسىدىكى تومۇردىن ئىبارەت دەپ پۇتىنىڭ دۈمبىسىگە ئىشارەت قىلىپ بۇ ئىككىسى ئوخشاش دېگەن، بۇنىڭدىن بۇ مەسىلىدىكى پۇتىنىڭ دۈمبىسى دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى بەك ئېھتىيات بىلەن چۈشىنىشكە تېگىشلىكتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئەر كىشى ئېھرام كىيگەندە ئىككى پۇتىنىڭ دۈمبىسىنى ئېچىش شەرتى بىلەن ھەر قانداق ئاياغنى كىيسە توغرا بولامدۇ؟ مالىكىي، شاپىئىي ۋە ھەنەپىي مەزھەبلىرىگە مۇۋاپىق ھالەتتە ئېھرام كىيگەندە، پۇتىنىڭ قايسى تەرىپىنى ئوچۇق قويۇش توغرا بولىدۇ؟ جاۋابىنى مەنبەلىرى بىلەن بىرگە يوللىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن، ئېھراملىقنىڭ رەڭگى ئاق بولۇش توغرىسىدا دەلىل بارمۇ؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

بىرىنچى: ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! ئېھرام كىيگەندە قانداق كىيىملەرنى كىيىدۇ؟ دەپ سورىغان ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: **ئېھرام كىيىدىغان كىشى: كۆينەك، سەللە، ئىشتان، باش كىيىمى ۋە ھوشۇقنى ياپىدىغان ئاياغلىرىنى كىيمەيدۇ، كەش تاپالمىغان كىشى ھوشۇقنى ياپىدىغان ئاياغنى ھوشۇقنىڭ ئاستىدىن كېسىۋېتىپ كىيىدۇ** دېدى. [بۇخارى رىۋايىتى 1543-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 1177-ھەدىس].

ھەنەپىي مەزھەب ئۆلىمالىرى: پۇتىنىڭ ئۈستى تەرىپى دېگەن سۆزنى: پۇتىنىڭ دۈمبىسى، ئوتتۇرىسى ۋە ئاياغنى چىكىدىغان جاي دەپ چۈشەندۈرگەن.

ئەمما مالىكىي، شاپىئىي ۋە ھەنەپىي مەزھەبلىرى كۆپچىلىك ئۆلىمالار پۇتىنىڭ ئۈستى تەرىپى دېگەن سۆزنى پاقاق بىلەن پۇتىنىڭ ئايرىلىشتىكى ئۆسۈپ چىققان سۆڭەك دەپ چۈشەندۈرگەن.

"كۇۋەيت پىقھى ئېنىسكلوپېدىيىسى" 2-توم 153-بەتتە مۇنداق بايان قىلىنغان: "ھەدىستە بايان قىلىنغاندەك، كەش تاپالمىغان كىشى ھوشۇقنى ياپىدىغان ئاياغنى ھوشۇقنىڭ ئاستىدىن كېسىۋېتىپ كىيىدۇ". بۇ ھەنەپىي، مالىكىي ۋە شاپىئىي قاتارلىق ئۈچ مەزھەب ئۆلىمالرىنىڭ قارىشىدۇر، بۇ توغرىدا ئىمام ئەھمەدنىمۇ بىر رىۋايەت بار.

كۆپچىلىك ئۆلىمالار: ئاياغ ئاستى تەرىپىدىن كېسىلىدىغان پاچاق بىلەن پۇتنىڭ ئايرىلمىسىدىكى ئۆسۈپ چىققان سۆڭەك دەپ چۈشەندۈرگەن.

ھەنەپى مەزھەب ئۆلىمالىرى بولسا بۇنى: پۇتنىڭ دۈمبىسىدىكى، ئاياغنى چىگىدىغان جايدىكى سۆڭەك دەپ چۈشەندۈرگەن، بۇنىڭ سەۋەبى: ئۆسۈپ چىققان سۆڭەك دېگەن پۇتنىڭ دۈمبىسى ۋە ئىككى ھوشۇققىمۇ مۇتلەق ئىشلىتىلگەنلىكتىن، ئېھتىياتەن پۇتنىڭ دۈمبىسىدىكى سۆڭەك دەپ چۈشەندۈرگەن.

ھاپىز ئىبنى ھەجەر رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ھەدىستىكى: **ئۈستۈن سۆڭەكنىڭ ئاستىدىن كېسىشى كېرەك** دېگەن سۆزنى، ئىلىم كىتابىنىڭ ئاخىرىدا ئىبنى ئەبى زىئىتىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستىكى: **ھوشۇقنىڭ ئاستىدا بولۇش كېرەك** دېگەن سۆز ئوچۇقلاشتۇرغان.

ئېھرامدا ئۈستۈن سۆڭەكنى ئېچىشتىن بولغان مەقسەت: پاچاق بىلەن پۇتنىڭ ئايرىلمىسىدىكى ئۆسۈپ چىققان ئىككى سۆڭەك مەقسەت قىلىندۇ، بۇ قاراشنى ئىبنى ئەبى شەيبە جەرىدىن، ئۇ ھىشام ئىبنى ئۇرۇدىن، ئۇ دادىسىدىن رىۋايەت قىلغان: "ئېھرام كىيگۈچى كەش تاپالمىسا، پۇتنىڭ دۈمبىسى ۋە ھوشۇقنى ياپىدىغان ئاياغنىڭ ئۈستىنى يېرتىپ ئىككى پۇتنى تۇتۇپ تۇرىدىغان ھالەتتە قىلسۇن" دېگەن ئەسەر كۇچلاندىرىدۇ.

مۇھەممەد ئىبنى ھەسەن ۋە ھەنەپى مەزھىپىدىن ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەر: پۇتنىڭ ئۆسۈپ چىققان ئۈستۈن سۆڭەكنى: ئاياغنى چىگىدىغان جايدىكى پۇتنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى سۆڭەك دەپ چۈشەندۈرگەن.

بەزىلەر: لۇغەت تەتقىقاتچىلىرى بۇنداق چۈشەندۈرمەيدۇ، مۇھەممەد ھەسەن شەيبانىنىڭمۇ بۇنداق دېگەنلىكى ئېنىق ئەمەس دەيدۇ. بۇنىڭ سەۋەبى: ئۇنىڭدىن بۇ سۆزنى نەقىل قىلغان ھىشام ئىبنى ئۇبەيدۇللاھ رازى مۇھەممەدنىڭ بۇ مەسىلىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: "ئېھرام كىيگەن كىشى كەش تاپالمىسا، پۇتنىڭ دۈمبىسىنى ياپىدىغان ئاياغنى ھوشۇقنىڭ ئاستىدىن كېسىۋېتىدۇ دەپ قولى بىلەن كېسىدىغان ئورۇنغا ئىشارەت قىلغان. بۇنى ھىشام تاھارەت ئالغاندا پۇتنى يۇيىدىغان ئورۇن دەپ نەقىل قىلغان.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىبنى باتتالغا ئوخشاش ئەبۇ ھەنىپىدىن نەقىل قىلغان كىشىلەرنى تەكشۈرگۈچىلەر: ئۈستۈن سۆڭەك دېگەن پۇتنىڭ دۈمبىسىدىكى سۆڭەك دېگەن سۆز توغرا بولسا، بۇ ئەبۇ ھەنىپە رەھىمەھۇللاھنىڭ سۆزى بولغانلىقى ئۈچۈن بۇنى مۇھەممەد ئىبنى ھەسەن شەيبانى دېگەن دەپ نەقىل قىلىش كېرەك بولمايدۇ. ["پەتھۇل بارى" 3-توم 402-بەت].

توغرا سۆز كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ ئىككى پۇتنىڭ ھوشۇقى دېگەن سۆزى بولۇپ، كۆپچىلىك لۇغەت تەتقىقاتچى ئۆلىمالىرىمۇ بۇ سۆزنى كۇچلاندىرىغان.

ۋاھىدى مۇنداق دەيدۇ: "پۇتنىڭ ئۆسۈپ چىققان سۆڭەك دېگەن لۇغەت تەتقىقاتچىلىرى ۋە كۆپچىلىك ئۆلىمالار ئېتىراپ

قىلمايدىغان سۆز بولغانلىقى ئۈچۈن بۇنداق دېگەن كىشىلەرنىڭ سۆزلىرىگە قارالمايدۇ. ["ئەلبەسىت" 7-توم 285-بەت].

ئىككىنچى: ھەج-ئۆمرىگە ئېھرام كىيىشتە ئاستىغا بىر ۋە ئۈستىگە بىر ئېھراملىق كىيىش سۈننەت بولىدۇ.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىندۇكى، بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! ئېھرام كىيىگەندە قانداق كىيىملەرنى كىيىشتىن ساقلىنىش كېرەك؟ دەپ سورىغان ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: **ئېھرام كىيىدىغان كىشى: كۆينەك، سەللە، ئىشتان، باش كىيىمى، گۈل سۈيىدە ۋە سېرىق رەڭدە بويالغان كىيىملەرنى كىيمەيدۇ، سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۈستىگە بىر پارچە ۋە ئاستىغا بىر پارچە كىيىم بىلەن ئېھرام كىيىسۇن** دېدى. [ئىمام ئەھمەد "ئەلمۇسنەد" 8-توم 500-بەتتە رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدى تەتقىق قىلغۇچىلار سەھىھ دېگەن. شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ "ئىرۋائۇل غەلىيل" 4-توم 293-بەتتە كەلتۈرگەن].

"رىدا" دېگەن ئۈستى تەرەپكە كىيىدىغان ئېھرام بولۇپ، بۇنىڭ بىلەن ئىككى دولسىنىڭ ئۈستىدە قويۇپ ئىككى ئۇچى بىلەن مەيدىسىنى ئورايىدۇ.

"ئىزار" دېگەن بەدىنىنىڭ ئاستى تەرىپىنى ئورايىدىغان ئېھرام كىيىمىدۇر.

زۇبەيدى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئىزار" دېگەن بەدىنىنىڭ ئاستى تەرىپىنى ئورايىدىغان نەرسىدۇر. رىدا دېگەن: بەدىنىنىڭ ئۈستۈن تەرىپىنى ئورايىدىغان نەرسىدۇر. بۇنىڭ ھەر ئىككى پارچىسى يىڭىندە تىكىلمىگەن بولىدۇ. ["تاج ئەلئەرۇس" 10-توم 43-بەت].

ئېھرام كىيىمىنىڭ ئاق رەختتىن بولۇشى شەرت قىلىنمايدۇ، لېكىن ئاق رەختتىن بولسا ياخشى بولىدۇ، چۈنكى مۇسۇلمانلار بۇرۇندىن ئېھراملىقنى ئاق رەختتىن قىلىپ ئادەتلەنگەن.

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "پاكىز ئىككى پارچە كىيىم بىلەن ئېھرام كىيىش ياخشى بولىدۇ، ئەگەر ئاق رەختتىن بولسا ياخشى، ئەمما ئاق رەڭدىن باشقا رەڭلەردىكى رەختلەر بىلەن ئېھرام كىيىشىمۇ توغرا بولىدۇ. ["پەتۋالار مەجمۇئەسى" 26-توم 109-بەت].

ئىبنى قۇدامە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئېھراملىق كىيىم يېڭى بولسۇن ياكى تازىلانغان بولسۇن پاكىزە بولۇشى كېرەك، بىز ئۇ كىيىمنىڭ خۇددى جۈمە نامىزىغا كەلگەندەك بەدىنى ۋە كىيىمىنىڭ پاكىزە بولۇشىنى ياخشى كۆرىمىز.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىستە: **ئەڭ ياخشى كىيىمىڭلار ئاق كىيىمدۇر، ھايات ياشىغانلارغا ئاق كىيىم كەيدۈرۈڭلار، ۋاپات بولغانلارنىمۇ ئاق رەخت بىلەن كىيەنلەڭلار** دەپ بايان قىلغاندەك، ئېھرام كىيىمىمۇ ئاق بولسا ياخشى بولىدۇ. ["ئەلمۇغنى" 5-توم 77-بەت].

ھەممىدىن توغرىنى بىلگۈچى ئاللاھ تائالادۇر.